

УДК: 811.162.1: 316.7

ПАМ'ЯТЬ ЯК ФОРМА ЗБЕРЕЖЕННЯ ІСТОРІЇ ТА СВІДОМОСТІ ПОЛЯКІВ МІСТА ДНІПРОДЗЕРЖИНСЬКА

Швець А.О.

Університет Марії Кюрі-Склодовської

Стаття присвячена проблемі колективної пам'яті, зокрема, пам'яті роду, яка розглядається на матеріалі збереження національної самоідентифікації і пам'яті роду у формі сімейних архівів, а також усної історії роду в переказах поляків м. Дніпродзержинська (Дніпропетровська область, Україна). Автор статті звертає увагу на теми оповідей, що відтворюють колективну пам'ять поляків, які проживають на східній Україні з кінця 19 століття, а також представляє уривки автентичних текстів, записаних від інформантів різних вікових груп.

Ключові слова: категорія пам'яті, національна самоідентифікація, самосвідомість, природна мова, колективна пам'ять.

Досліджуючи категорію пам'яті, науковці посилаються на те, що природна мова – це не тільки інструмент для міжособистісного спілкування, але й відображення свідомості спільноти, яка ним послуговується і висловлює специфічний для певної культури шлях інтерпретації світу через призму потреб і переваг людини. Категорії, які відносяться до комунікативної спільноти, якщо не підпадають під табу, мають багату мовну репрезентацію. Для таких категорій, без сумніву, відноситься пам'ять [6, с. 97].

Під терміном пам'ять розуміємо нашу здатність зберігати і відтворювати у свідомості останні події, людей, речі, місця, побачені або почуті в минулому; легко запам'ятовувати щось; думки про минулі події або людей, яких ми знали у минулому, їх вчинки і т.д. [7, с. 254].

Пам'ять – це здатність живої системи фіксувати факт взаємодії з середовищем (зовнішнім або внутрішнім), зберігати результат цієї взаємодії у формі досвіду і використовувати його в своїй поведінці [4, с. 309]. Пам'ять існує у вигляді процесів запам'ятовування, збереження, відтворення і забування. Мнемонічна спрямованість має різний зміст, яким може бути повнота, точність або тривалість запам'ятовування. У кожному іншому випадку запам'ятовування буде різним. На думку В. Вернера, пам'ять треба розуміти як функцію пізнання, завданням якою є надання сенсу актуальним подіям [5, с. 69, 71].

До сфери вивчення категорії пам'яті увійшли: «комунікативна пам'ять» (яка охоплює спогади трьох-чотирьох поколінь) і «культурна пам'ять» (що поєднує сучасність із давниною) [1; 50-59]; пам'ять «м'яка» (індивідуальна, особиста, зафіксована у щоденниках і спогадах) і пам'ять «жорстка» (зафіксована у вигляді різноманітних «місць пам'яті», музейних експозицій, календаря офіційних пам'ятних дат, меморіалів, церемоніалів) [2, с. 46].

Колективна пам'ять поляків м. Дніпродзержинська зберігає історію польської спільноти та окремих родин, що до неї входять, у формі спогадів про переселення поляків на Східну Україну, влаштування їх побуту, стосунки з сусідами, про їх сімейне життя. Спогади про суспільні чи родинні події не існують поза їх зв'язком з історичними подіями в Україні та в Польщі (усна історія). Важливі події відображаються в сімейних архівах у вигляді офіційних документів, листів, фотографій.

Польська громада м. Дніпродзержинська має досить довгу історію, пов'язану з будівництвом підприємства в селі Кам'янському (нині м. Дніпродзержинськ), де історія польської діаспори розпочалася у 1886 р. у зв'язку із перенесенням заводу

з Варшави до Кам'янського, яке згодом стає головним промисловим і культурним центром Катеринославської губернії [8, с. 44].

Родини поляків Дніпродзержинська мають різні історії, але й на сьогоднішній день, як виявляє опитування, у більшості з них національна самоідентифікація пов'язана із усвідомленням польського походження, причетності до польської культури та традицій, незалежно від мови, якою члени родини спілкуються між собою.

Кожна родина польського походження зберігає сімейні архіви, до яких входять:

- фотографії (сімейні фото, шкільні фотографії дітей, з місця роботи та фотографії, на яких були сфотографовані їхні предки). На деяких фотографіях є підписи, дати, коли було зроблено знімок або коли була підписана фотографія для когось, наприклад, для сестри, брата, дружини);

- офіційні документи (як правило, довідки на арешт поляків, копії свідоцтв про народження, виписки з реєстрів цивільного стану громадян);

- особиста переписка членів родини: телеграми з Польщі, листи (зокрема, листи з Польщі часів війни), презентують історію родини та її приналежність до народу польського.

Сімейний архів, який має кожна родина польського походження, з одного боку – це спосіб збереження родинної пам'яті, а з іншого – джерело знань про родину для наступного покоління.

Дуже важливим джерелом інформації про становище та історію поляків в Центральній та Східній Україні, а також про сприйняття ними певних історичних подій є усні перекази, які відрізняються за змістом, композицією і повнотою охоплення залежно від типу інформанта. Враховуючи змістово-композиційні особливості оповідей, вчені визначають наступні типи інформантів. До першого типу відносять інформантів, які тільки переказують інформацію, яку почули від інших. На думку Єжи Бартмінського, це інформант рефлексивної свідомості, який «є виконавцем тексту, що відрізняється від першоджерела, він сам відсторонюється від того, після кого переказує текст і передає інформацію, не хоче брати особистої відповідальності за те, що говорить» [3, с. 52], наприклад:

«I muw'ila: Wanda jak b'endźeł dor'oslatym'us'ia j'echać nasw'ojuoj'yznu. Tak ona muw'ila // tak. Ja n'e p'jedaw'ala wel'k'ego znać'en'a, bo ja łye n'e rozum'alam ć'em'u ja tu m'el'kam, a ojć'ysna m'oja P'ol'ska. N'e b'ylo n'awet wr'em'a / ć'asu zad'umat's'a / zam'yslits'a, bo ja uć'ylams'a / ja st'awila konc'erty u uć'ylams'a / ja st'awila konc'erty u dw'ożcu. Dw'ożec eto u nas kak / n'e tam gd'e dw'ożec w P'ol'sce gd'e poć'ongi a Dw'ożec kult'ury» (KM).

Другий тип, на думку Є. Бартмінського, – це інформант з наївною свідомістю, якого також можна назвати коментуючим інформантом. Він є автором тексту, який розповідає. Не відривається цілком від минулого, говорить від себе, найчастіше від першої особи, беручи на себе відповідальність про передані ним думки, або представляє те, що було, використовуючи форму третьої особи і не допускає при цьому сумнівів чи дискусії [3, с. 52], наприклад:

«Kor'oče pis'ali my ja n'e pam'entam il'e l'at. M'ože rok, m'ože dwa, bo mama n'e zn'ala r'usskogo jazyk'a i rozmow'ala i po p'ol'sku i po r'ussku, i po bialor'usku / i tam tak m'eľ'any jaz'uk, ale ja d'obže jiji rozum'alam. Ona č'enstero tensknil'as'a po P'olsce i b'ardzoxt'ala b pow'r'utit, al'e ona n'e m'ogla t'ego zr'obič, bo już gran'ica b'yla» (KM).

Тематично тексти історії польського мовлення мешканців м. Дніпродзержинська, як головного компонента колективної пам'яті, діляться на наступні складові:

- 1) Історія і причини для переселення поляків до Кам'янського (нині м. Дніпродзержинськ);
- 2) Образ війни як пам'ять про ті часи;
- 3) Походження родини;
- 4) Костел як один з головних факторів приналежності до польського народу;
- 5) Зв'язки з Польщею (листи, фотографії);
- 6) Знання польської мови;
- 7) Розповіді й інтерпретація інформантами літературних творів.

До вищезазначених тем представимо прикладирозповідейінформантів:

1. Історія і причини для переселення поляків до Кам'янського (нині Дніпродзержинськ);

M'oja prab'abka i prdž'adek przyj'exali z G'yrnego Љб'qskana Donb'as prac'owač. P'yžn'ej m'oji r'odžicy m'eľ'kali w Dnieprodzerž'yn'sku, ki'edy ľ'čo b'ulo Kam'ensk'oje, ale z'aw'je my z m'amoj xodž'il'i do koľ'olu swent'ego Mikol'aja i j'akoľ' z'aw'je myw'il'i o P'olsce, b'yl'i p'ol'ski k'ľ'onžki, 'ale t'akej kult'ury p'olskej jęz'yka n'e b'ulo. (SO)

M'ojax pradž'adka r'azem z prab'abčej wysl'aly do Sib'erji, 'oni z tamtoy n'e wruč'il'i. Myj dž'adek r'azem z ľ'ostroj Sios'annoju čekli. Tak on'i uratow'aly ľeу od Sib'erji /on'i učekli do m'asta Dneprodž'eržyńska. (ZI)

2. Образ війни як пам'ять про ті часи:

M'oje džadk'owe pžež'yl'i glod'omor, w'ojne uzozt'aly ľeу z rodž'icuw». (IL)

K'edy p'ľ'yla radž'ecka w'ladza moj'e go pradž'adka r'azem z j'ego rodž'inoj wygon'ili z d'omu, odj'onli c'alyta j'en tok dooľ'mdž'ľ' ontux lat dwadz'eľ'ca dwadz'eľ'ontego w'eku j'ego maj'on tek d'oby w'ozondž'en'e kolxozu.

M'ojax pradž'adka r'azem z prab'abčej wysl'aly do Sib'erji, 'oni z tam toj n'e wruč'il'i. Myj dž'adek r'azemz ľ'ostroj Sios'annoju učekli. Tak on'i uratow'aly ľeу od Sib'erji /on'i učekli do m'asta Dneprodž'eržyńska. (ZI)

Znam, že m'oja rodž'ina podr'ugej ľwent'owej w'ojnie zač'enla naz'ywač w'ľystk'ix ros'yjskimi im'onami. Tak Leon'ora stanenla' Elia, G'enka – Z'enia, 'Edmunt – 'Edik, Angel'ina – Lil'a, bo rodž'ina b'ardzo b'ojaľ' ľeу. (ZI)

B'yla w'ojna, m'ama zabr'alam'n'edo ľ'ostryw'sel'o. B'ulo m'alo l'at / m'alam / m'alo co pam'entam, ale b'ardzo d'obže pam'entam jak l'ato ja z m'amov / m'ama / 'albo n'e wi'em kto ľli do kost'ola po t'akoу mal'en'kov st'ežka / zob'edlyx str'on/zdww'x stromb'ulo ž'yto / już tak'e wys'oke. Mn'e tas'e zdww'aloiw ž'yt'e kw'atočki n'e'b'eski / n'awet n'e

n'e'b'eski // s'in'e, i t'ak'e p'enkne / t'ak' ep'enkne. xt'alam w'yruwač / b'ulo ľk'oda / žal'. (KM)

3. Походження родини:

Pox'odzę zp'olskej rodž'iny. Mamp'olske korz'eńe. M'oja prab'abka i prdž'adek przyj'exali z G'yrnego Љб'qskana Donb'as prac'owač.

Pradž'adek byl inžen'erem, ale tak il'osy že onizgin'eli i pozozt'awili po s'obie j'ednu c'yрку Oks'anu,

j'aka już r'osla w ukra'in'skej rodž'ine i z t'ego č'asu pozozt'alo nie d'užo t'ak'ix artyf'aktyw j'aki b'yl'i powoz'any z m'ojoj rodž'inoj bo t'aki kucyf'iks – fragm'ent i dwie k'ľ'onžki p'ol'ski je'ľ'e t'ľydz'eľ'či osmygo – t'ľydz'eľ'čis' ud mego r'oku nu i t'ylko pam'entam že ix nazw'isko K'ozak'al. Bo Kozak'owski, 'Anžej i Jadw'iga». (SO)

Jestem z domu Waleckix. Mojoj čec Mixal Walecki urodzil ľeу tysonc dżewensett'ľy nastego roku obuwid Odesskij. Jego rodž'ici / moje džadkowe Fedor Waleckij / Južyna Walecka / muj dž'adek byl polakem / ja tam polske pochodzen'e ze strony mogo ojca.

Muj dž'adek byl polak'em / babča tež m'ľyła mala polske pochodzen'e / choč'aż mala pan'enske nazwisko ukrajinsk'e / ale m'ala na im'e Južyna. Muj dž'adek na počontku t'ľysonc dżewensotyx lat wyj'exal do Rosji z swojimič ľostrami bratami žebы dobudowač i konstrujowač kost'ol / kto jego saprosyl do tej sprawy n'e w'adomo / ale z časem muj dž'adek potrafiw do partiji men'ľywikow za taki d'ejalnost' / zmi'ľony byw učekač do obwodu Odžeskiego. M'ľyli i dž'ľaj koľ z Waleckix m'eľka w Mosku'e a ľostry w'ľyli zamonž i wyj'exali do Syžberji / možliwo byli wuzwany / napewno tego n'e w'em. (TB)

Mam p'olske pochodzen'e. Xce opow'edžič o swo'im p'ol'skim pochodzeńu. Myj r'odzaj poj'edna nazw'izka D'edk'owski, Kaľwat'inski, Bobr'owsk'e. Jestem p'ředstawič'elem nazw'iska Didk'owskix.

M'oja prab'abča ma na im'a Vicent'ina. Ona urodž'ila się w P'olsce, ale niewi'em w kt'urym m'ľe. 'Ona ma nazw'isko D'adk'owskaja. Myj r'odzaj ma pochodzen'e z p'olskix ľ'ľaxtičej. Myj pradž'adek ma na imeу Jan. On ur'odzil ľeу w P'olsce, 'al'e n'e wiem w kt'urym m'ľe i już w'ľystki ktyry mogli by powiedzič o tym już nie tam w ž'ywyx.

Muj pradž'adzek maу nazw'isko D'edk'owskijon w džeč'instw'e byw u služ'eni y k'ľ'onza. Ono t'ľ'ymaу wykstaľčen'e, znaw p'arejenz'ykuw, graw naľ w'ľcem uz'yčnyx instrum'entaw: org'any, klaw'isi, figzarm'onja, fl'et'n'a. On byw r'egentem w koľ'ole. (ZI)

4. Костел як один з головних факторів приналежності до польського народу:

P'yžn'ej m'oji r'odžicy m'eľ'kali w Dnieprodzerž'yn'sku, ki'edyľč to b'ulo Kam'ensk'oje, alez'aw'letemy z m'amoj xodž'il'i do koľ'olu swent'ego Mikol'aja i j'akoľ' z'aw'je myw'il'i o P'olsce, b'yl'i p'ol'ski k'ľ'onžki, 'ale t'akej kult'ury p'olskej jęz'yka n'e b'ulo. (SO)

A k'edy już adkr'yl ijuž k'ost'ol stal prac'owač to ja p'olslam do kost'ola, al'e tam ros'yjski j'ęz'yk. Nu byl Pan M'artyn – k'ľonž // ja zwruč'ilam do n'ego / ž'eby choč k'ľonž'ečku j'akus' dal. Ja m'ľeу učyč pad'ežy. On dal, porozm'aw'al ze m'noy / b'ardzo d'obry č'low'ek k'ľonž M'artyn i ja xod'ilam do kost'ola, al'e n'e s'ľy'alam ja n'igd'e po l'sk'ogo / n'igd'e. A p'otem nas już stalo organis'acja / n'ew'em jak to po p'ol'sku // Spul'n'ota p'ol'ska. (KM)

5. Зв'язки з Польщею (листи, фотографії):

Ja oľym'alam list'a i zrob'ilam metr'yku / list'a i metr'yku / Nar'ažejamam ž' już dr'ugu. P'otem p'ľes rok dwa ja oľym'alam lista od' ojca. Zn'alez' ojt'ec mn'e i nap'isal lista ž'eby ja p'ľyj'exala. Ja n'e m'al'am

леољетн'асты лат. Wl'asn'e n'e m'ozla poj'exač, bo ja ле s'euč'ylamw л'к'оле. A p'otem tak zakren'tilo ž'yče že n'e xt'ala ani p'isač, dzw'alam леу 'učyč, т'еба б'уло оть'улат' оswidč'en'e. Ни р'ељо іле l'at, alez 'ojcem t'yłkol ist'y nu // n'e w'em co n'awet rozmaw'ač.

Tak pr'endko љedłčas, жеољемд'ељонт p'onty рок ја отьум'алат телегр'аму же 'ojca жуž n'ema. 'Ojt'eczma'rv. (KM)

M'ama // Zdj'ent'e mlod'osti m'amy /ot'utona / to Gr'odno / atut ја mal'utka u m'amy na r'enkaх / n'e m'ec r'obil zdj'enča. (KM)

6. Знання польської мови:

Ram'atam со w dzečinstwe moja tama była mojim p'erљum naučyčelem jenzyka pol'sk'ego. P'erље učyła леу / naučyła леу spewač gimn pol'ski narodowy «Łe Polska n'e zgini'ela». Takоž ram'atam n'ektury słowa: k'eli'iek, karafka, čtery, pol'ak // іље n'ekturu wže tak n'e ram'atam хоča wže znam Gimn cały / mogu spewač i xčalabym i moji dzeči dobre rozmow'alana pol'skij mowi / žeby znaly / gdže m'eљkali naљy p'љudki / kul'tury tego kraju gdže on'e m'eљkalii bardzo dobrze znali jenzyk swojejі prarodžiny. (TB)

Niekt'ury pyt'ajon a skond ty po p'olsku m'ožeљ rozmaw'ač? – Čytam zle ale čytam, bo m'oja kolež'anка znal'azla mnagu že kљonž'yčkuo t'aku / n'e w'em tam mo'litwy i na p'ol'skim jasyk'e / na p'ol'skomu jenz'yku.

I ona muw'ilam n'ejaznal'azlam j'akus' kљonž'ečkim' ožetotwoj j'enzyk? P'ol'ski? Jago wor'u wl'asne p'ol'ski. Padљ'ylam že torop'ol'sku i star'alams'eč'ytač // zle ale čyt'alam po slog'am, a kљonž'ečki toj stol'at. Ja ле ram'entam jak z m'amoу p'os'enki sp'e'w'ali. M'ama mn'e opow'ad'ala o sw'ojej mlod'ol'ci. Ona lub'ila P'ol'sku. Ona č'ensto muw'ila W'anda jak t'ył'ko ty b'endžeљ dor'osla m'usieљ j'exač do sw'ojej ojč'y'sny. (KM)

Ja m'oge леу 'učyč / i ја tak i uč'ylam troљ'ečki od d'etstwa ost'alos'a / troљ'ečky m'ama / bo m'ama č'ensto zemnoу rozmow'ala i tak padљ'ylanam n'e jak ја eta wosprini'm'aju // wot a p'otem ја mysl'ala c'ale j'akos' byč w P'ol'sce wr'učič do P'ol'scy. (KM)

6. Розповіді й інтерпретація інформантами творів польської літератури:

Bondž z s'ercapozdrawi'ona,

Ojč'y'stap'olskam'owa,

//

Ty ž n'аљatw'e'rdza, t'arča,

Op'eка i obr'ona,

Ojcz'y'stap'ol'skam'owa,

Bondž z s'ercapozdraw'ona. (IL)

«Umowi'lam леу z n'oљnad'ew'ontoy,

Na d'ewi'ontoy tak jakdis'.

I bendž'em'y љasl'iwі, wes'eli,

A p'љ'yjdep'utnoc i nasrozdz'eli.

I utuwims'a z n'oљ na d'ew'onta,

Na d'ew'onta tak jakdis'.

P'љ'уљap'erwa, dr'uga, т'е'ча,

Jak po k'olu čas nam l'eči,

Tљ'ebazr'običt'akič'ary,

Ponakr'encačci zeg'ary.

I čas p'љedž'eљedł.

To jedna. D'alej n'e b'endeу. // To dr'uga /

Pom'entaљ k'apry te kox'anoу,

Gdžen'аљam' ilost' skonč'yłas'juž

I sw'itla por'anku

P'љep'enkny k'apry

W glazur'owejgr'od'eč'ekam,

Tak jak d'awn'eј, dž'іљaj znuw,

I zaw'olal'mn'ezdal'eka

Dzw'inkim'elodz'іwnyxsluw». (KM)

«Ojč'y'sta pol'ska mowa,

Bondž z serca pozdraw'ona,

Niby lan'čuxem mocnym,

Widže nas twoje słowa.

Ty ž n'аљatw'e'rdza,

Op'eка i obrona,

Ojč'y'sta pol'ska mowa

Bondž z serca pozdraw'ona. (DP)

У розповідях інформантів містяться спогади про минуле. Кожен інформант розповідає історію свого життя і своєї родини. Інформанти старшого покоління розповідають іноді фрагменти з життя своїх батьків, бабусь і дідусів, які зберегли їх пам'ять. У родинній пам'яті часом зберігаються вірші, тексти пісень, які переказують з покоління в покоління.

Всі інформанти сприймають історію досвіду минулого як підтвердження походження родини і належності до польського народу.

Пам'ять як історія та свідчення про неї поляків Дніпродзержинська є історією спільноти та окремих родин, яка постає у вигляді індивідуальних спогадів, виголошених безпосередніми свідками подій або їх нащадками, а також у формі документів з родинних архівів, що містять фотографії, офіційні документи, а також листування членів родини.

Вищезазначені документи часто виступають як доказ правдивості виголошеної інформації про події минулого, а також свідчать про значимість цієї пам'яті і збереження свідчень минулого в поколіннях нащадків поляків Дніпродзержинська.

Інформанти

(ZI)

Стать: Ж.

Рік народження – 1974.

Освіта – неповна середня, середня, середня спеціальна, неповна вища, вища (гуманітарна, естетично – наукова, технічна).

Професія, рід заняття: лікар гінеколог-ендокринолог.

Стаж роботи: 15 років.

Місце найбільш тривалого мешкання (область, місто, село, район): м. Дніпродзержинськ.

Місце мешкання зараз: м. Дніпродзержинськ.

Рідна мова: російська.

Як володієте польською мовою: погано.

Де ви вивчали польську мову? – в польському товаристві.

(KM)

Стать: Ж.

Рік народження – 1942.

Освіта – неповна середня, середня, середня спеціальна, неповна вища, вища (гуманітарна, естетично-наукова, технічна).

Професія, рід заняття: пенсіонерка.

Стаж роботи: 40 років.

Місце найбільш тривалого мешкання (область, місто, село, район): м. Дніпродзержинськ.

Місце мешкання зараз: м. Дніпродзержинськ.

Рідна мова: польська.

Як володієте польською мовою: добре.

Де ви вивчали польську мову? – в своїй країні, в Польщі, а пізніше, коли переїхали в Радянський Союз, то мама вчала пісень і розмовляла зі мною по польську.

(SO)

Стать: Ж.

Рік народження – 1954.

Освіта – неповна середня, середня, середня спеціальна, неповна вища, вища (гуманітарна, естетично-наукова, технічна).

Професія, рід заняття: директор українсько-польського центру при Академії Митної Служби України в м. Дніпропетровська.

Стаж роботи: 30 років.
 Місце найбільш тривалого мешкання (область, місто, село, район): м. Дніпродзержинськ.
 Місце мешкання зараз: м. Дніпродзержинськ.
 Рідна мова: українська та російська.
 Як володієте польською мовою: добре.
 Де ви вивчали польську мову? – вчила бабуся і самостійно.

(ТВ)

Стать: Ж.
 Рік народження – 1948.
 Освіта – неповна середня, середня, середня спеціальна, неповна вища, вища (гуманітарна, естетично-наукова, технічна).
 Професія, рід заняття: пенсіонерка.
 Стаж роботи: 35 років.
 Місце найбільш тривалого мешкання (область, місто, село, район): м. Одеса.
 Місце мешкання зараз: м. Дніпродзержинськ.

Рідна мова: українська.
 Як володієте польською мовою: не дуже добре.

Де ви вивчали польську мову? – в товаристві.

(ІІ)

Стать: Ж.
 Рік народження – 1956.
 Освіта – неповна середня, середня, середня спеціальна, неповна вища, вища (гуманітарна, естетично-наукова, технічна).
 Професія, рід заняття: вчитель англійської мови.
 Стаж роботи: 33 років.
 Місце найбільш тривалого мешкання (область, місто, село, район): м. Дніпродзержинськ.
 Місце мешкання зараз: м. Дніпродзержинськ.
 Рідна мова: українська.
 Як володієте польською мовою: погано.
 Де ви вивчали польську мову? – в польському товаристві.

Список літератури:

1. Ассман Я. Культурная пам'ять: Письмо, пам'ять о прошлом и политическая идентичность в высоких культурах древности / Я. Ассман / Пер. с нем. М.М. Соколовский. – М.: Языки славянской культуры, 2004.
2. Эткинд А. Столетняя революция юбилей начала и начало конца / А. Эткинд // Отечественные записки. – 2004. – № 5. – С. 46.
3. Bartmiński J., Językowe sposoby porządkowania świata. Uwagi o marginesie bilgorajskich relacji o kosmosie / Etnolingwistyka, t. 2 / Pod redakcją J. Bartmińskiego, Lublin, 1989.
4. Варій М. Загальна психологія: підр. [для студ. вищ. навч. закл.] / М. Варій. – 3-тє вид. – К.: Центр учбової літератури, 2009.
5. Wemer W. Czy historia ma przyszłość? Problemowy zarys odpowiedzi Wiktor Wemer // Czy przeszłość powinna być inna? Studia z teorii i historii historiografii / Pod redakcją Macieja Bugajewskiego. – Poznań: Instytut Historii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 2008.
6. Pajdzińska A. Polszczyzna o pamięci, Pamięć jako kategoria rzeczywistości kulturowej, w cyklu: Tradycja dla współczesności. Ciągłość i zmiana, T. 6, podred. J. Adamowskiego, M. Wyjcieckiej, Lublin 2012.
7. Pajdzińska A., Pamięć jako wartość // Człowiek wobec wyzwań współczesności. Upadek wartości czy walka o wartości? / Pod redakcją J. Mazura, A. Malyski, K. Sobstyl, Lublin 2007.
8. Слоневский О., Жизнь. Смерть. Воскресенье, Днепропетровськ 2002.

Швец А.А.

Университет Марии Кюри-Склодовской

ПАМ'ЯТЬ КАК ФОРМА СОХРАНЕНИЯ ИСТОРИИ И СОЗНАНИИ ПОЛЯКОВ ГОРОДА ДНЕПРОДЗЕРЖИНСКА

Аннотация

Статья посвящена проблеме коллективной памяти, в частности, памяти рода, которая рассматривается на материале сохранения национальной самоидентификации и памяти рода в форме письменных семейных архивов, а также устной истории рода поляков города Днепропетровска (Днепропетровская область, Украина). Автор статьи обращает внимание на набор тем, которые составляют коллективную память поляков, проживающих в Восточной Украине с конца 19 века, а также представляет отрывки аутентичных текстов, записанных от информантов различных возрастных групп.

Ключевые слова: категория памяти, национальная самоидентификация, самосознание, естественный язык, коллективная память.

Shvets A.O.

University Of Maria Curie-Sklodowska

MEMORY AS A FORM OF PRESERVING THE HISTORY AND THE CONSCIOUSNESS OF POLES OF THE CITY OF DNIPRODZERZHYNK

Summary

The article is dedicated to the problem of collective memory, in particular memory of the family which is examined on the basis of national selfidentification saving and the memory of family in the form of families archives and the oral history of the family in the polish retellings in Dniprodzerzhinsk (Dnipropetrovsk region, Ukraine). The author of the article pays attention to the themes of the stories, which reproduces collective memory of the polish people, who lives in the East of Ukraine from the end of 19th century and also represents fragments of the authentic texts, written with support of the informants from different age groups.

Keywords: category of memory, national selfidentification, consciousness, natural language, collective memory.